

Дзітмаршчыня і Мастацтва

Год выд. 35-й
№ 30 (1875)
красавіка 1964 г.
АУТОРАК
Цане 4 коп.

ОРГАН МІНІСТЭРСТВА КУЛЬТУРЫ І ПРАУЛЕННЯ САЮЗА ПІСЬМЕННОКАЎ БССР

ЗАКЛІКІ ЦК КПСС ДА 1 МАЯ 1964 ГОДА

1. Няхай жыве 1 Мая — Дзень міжнароднай сааідарнасці працоўных, дзень брацтва рабочых усіх краін!
2. Пралетарыі усіх краін, яднайцеся!

71. Работнікі нафтавай і газавай прамысловасці! Дадзім краіне больш нафты і газу!
72. Савецкія геологі! Хутчэй знайдзіце нафтавыя і газавыя радовішчы!

Камуністы, усе працоўныя Беларусі аднадушна адабраюць пастанову лютаскага Пленума Цэнтральнага Камітэта КПСС «Аб барацьбе КПСС за згуртаванасць міжнароднага камуністычнага руху», выказаваюць пачуццё глыбокай любові да ленынскай партыі і яе Цэнтральнага Камітэта на чале з таварышам М. С. Хрушчовым. Яны гнеўна асуджаюць антыленінскую паліцыю і раскольніцкі дзейніцтва кіраўніцтва Кампартыі Кітая, якія напасцілі велізарную шкоду сацыялістычнай садружнасці, усёму міжнароднаму камуністычнаму і рабочаму руху.

Нядаўна ў Мінску адбыўся расшыраны пленум ЦК Кампартыі Беларусі, у якім прыняло ўдзел каля 1.200 чалавек. Пленум прайшоў у абстаноўцы аднадушнасці, высокай актыўнасці і прынцыповасці. З дакладам «Аб барацьбе КПСС за згуртаванасць міжнароднага камуністычнага руху» выступіў член Прэзідыума ЦК, сакратар ЦК КПСС М. В. Падгорны.

Удзельнікі пленума ЦК КП Беларусі поўнаасцю і аднадушна адабраўлі пастанову лютаскага Пленума ЦК КПСС, палітычную і практычную дзейнасць Цэнтральнага Камітэта КПСС, яго Прэзідыума, Першага сакратара ЦК КПСС таварыша М. С. Хрушчова, накіраваную на пабудову камуністычнага грамадства ў СССР, на забеспячэнне перамогі справы міру, дэмакратыі, нацыянальнай незалежнасці і сацыялізма, на ўмацаванне згуртаванасці марксісцка-ленінскіх партыі, адзінства ўсіх рэвалюцыйных сіл сучаснасці.

З гневам і абурэннем усе выступаўшыя на пленуме асуджалі кіраўніцтва Кампартыі Кітая, якое перайшло да адкрытай палітычнай барацьбы, накіраванай на раскол садружнасці краін сацыялізма і сусветнага камуністычнага руху, разгарнула жорсткую кампанію супраць КПСС і нашай краіны, супраць усяго марксісцка-ленінскага.

Спраўдзіліся маты кіраўнікоў КПК не маюць нічога агульнага з марксізмам-ленінізмам, з барацьбай за сацыялізм, — таварыш на пленуме першы сакратар Мінскага прамысловага абкома партыі А. Б. Насілоўскі. — Прыкрываючыся славаеснымі запэўненнямі ў вернасці марксізму-ленінізму, пад флагам барацьбы з уаўным рэвізіянізмам марксісцка-ленінскіх партыі, кітайскае кіраўніцтва ашале атакуе асноўныя тэарэтычныя і палітычныя ўстаноўкі, якімі кіруюцца на гэтым этапе камуністычнага руху, выпрацаванай на Нарадах брацкіх партыі ў 1957 і 1960 гадах.

Кіраўнікі КПК не грэбуюць ніякімі сродкамі ў сваёй антысавецкай прапагандзе, спрабуюць вытрусціць са свядомасці кітайскага народа добрыя пачуцці да савецкіх братаў. Нават правалы сваёй унутранай палітыкі кіраўнікі КПК імкнуцца апраўдаць паклёпніцкімі выдумкамі аб тым, быццам бы Савецкі Саюз, савецкі народ не аказаў Кітаю эканамічнай дапамогі. Гэта ж хлусня. Усяму свету вядома, што дзякуючы бескарэспандэнтскаму СССР, а таксама іншым сацыялістычным краінам у Кітаі пабудаваны сотні пераходных фабрык і заводаў, створаны новыя галіны прамысловасці. Толькі прадпрыемства Мінска паставілі Кітаю тысячы трактараў, аўтамабіляў, металаварных станкоў і шмат іншай прадукцыі.

На пленуме прыводзіліся шматлікі факты, якія сведчаць аб тым, што кітайскае кіраўніцтва імкнецца раскалоць садружнасць краін сацыялізма, адзіны фронт камуністаў, разарваць саюз паміж нацыянальна-вызваленчым і рабочым рухам, пасеяць недавер'е ў народы Азіі, Афрыкі і Лацінскай Амерыкі да Савецкага Саюза і іншых сацыялістычных краін, да марксісцка-ленінскіх партыі. Галоўная мэта кіраўніцтва КПК, якую яно спрабуе ўсяляк утаіць ад грамадскасці, ад камуністаў, —

ВЕРНАСЦЬ ПРЫНЦЫПАМ МАРКСІЗМА-ЛЕНІНІЗМА

ПЛЕНУМ ЦК КАМПАРТЫ БЕЛАРУСІ

што б там ні было падпарадкаваць камуністычны і нацыянальна-вызваленчы рух сваім вялікадзяржаўным, вузкагагалістым інтарсам.

Старшыня Беларускага І. М. Макараў і іншыя выступаўшыя з абурэннем гаварылі аб раскольніцкай дзейнасці кітайскіх прадстаўнікоў у масавых міжнародных арганізацыях.

Ратуша адмятаючы і гнеўна асуджаючы раз'юшаны, страшныя паклёп кітайскіх кіраўнікоў на нашу партыю і краіну, на геральты савадні народ, удзельнікі пленума заявілі, што нікому і ніколі не ўдасца звесці КПСС з ленынскага курсу — курсу XX і XXII з'ездаў КПСС.

Думкі і пачуцці рабочых выказала на пленуме тэахы Мінскага тонасуконнага камбіната А. С. Лазарэнка.

— Наш народ, — сказала яна, — заўсёды і ва ўсім са сваёй роднай ленынскай партыяй, з яе Цэнтральным Камітэтам, з верным ленынцам Мікітам Сяргеевічам Хрушчовым, таму што палітыка партыі адпавядае самым запаветным марам і надзеям савецкіх людзей. Клопаты партыі аб дабрабыце народа, аб шчасці ўсіх працоўных мы адчуваем штодзённа. Паглядзіце, якая магутная стала наша Савецкая краіна, асабліва за апошніе дзесяцігоддзе!

Расказаўшы аб вялікіх зменах у сваім горадзе, на сваім прадпрыемстве, у жыцці савецкіх людзей, тав. Лазарэнка заявіла:

— На клопаты аб дабрабыце і шчасці людзей працы мы адказваем глыбокай і бязмежнай любоўю да роднай партыі, бязмежнай вернасцю ленынскім ідэям камунізма, самаадданай працай. Гэту любоў і вернасць, маналітнае адзінства і згуртаванасць савецкага народа і яе ЦК ніколі і нікому не пахіснуць! Мы гурман адмятаем паклёп кітайскіх кіраўнікоў на нашу партыю і народ і поўнаасцю адабраем і падтрымліваем дзейні ленынскага Цэнтральнага Камітэта, накіраваны на ўмацаванне адзінства міжнароднага камуністычнага руху.

Ухваленаю прамову тэахы гораха падтрымаў старшыня сельгасарцелі Імя XXII з'езда КПСС Бабруйскага вытворчага ўпраўлення Ф. Н. Шаравару.

— Нас, савецкіх людзей, выхаваных у духу пралетарскага інтэрнацыяналізму, — таварыш ён, — глыбока абурваюць нацыяналізм, вялікадзяржаўны шавінізм і авантурызм кіраўнікоў КПК, іх грубае ўмяшанне ва ўнутраныя справы Савецкага Саюза, іх паклёп на нашу краіну, на наш народ, на брацкія сацыялістычныя краіны. Савецкі народ заўсёды з роднай партыяй. Гнясныя спробы пекінскіх раскольнікоў проціпаставіць савецкі народ Камуністычнай партыі і яе Цэнтральнаму Камітэту дарэмныя, яны асуджаны на ганебны провал.

— Мы катэгарычна адмятаем брудныя спробы пекінскіх дзеячоў аддзяліць савецкі народ ад Камуністычнай партыі, а партыю ад ленынскага кіраўніцтва, — сказаў дырэктар саўгаса «Рось» Ваўкавыскага вытворчага ўпраўлення Р. І. Шаўкоў. — Няхай кітайскія раскольнікі цвёрда заручыць сабе на носе: той, хто ўзводзіць паклёп і робіць замах на нашу родную партыю і яе Цэнтральны Камітэт, хто спрабуе ачарніць рашэнні XX і XXII з'ездаў КПСС, ленынскую Праграму партыі, той атрымае рашучы адпор ад усяго савецкага народа.

Удзельнікі пленума з абурэннем гаварылі аб імкненні кіраўніцтва КПК навязаць сусветнаму камуністычнаму руху ідэалогію і практыку культуры асобы.

— Мы перажылі культ асобы Сталіна і ведаем яму цану, не забылі звязаных з ім самавольства і насілля, — таварыш лаўраят Ленынскай прэміі, народны паэт Беларусі П. У. Броўка. — Такія абстаноўка склалася ў Кампартыі Кітая і ў краіне ў выніку насаджэння культуры асобы Мао Цзэ-дзюна. З бо-

лем перажываем мы за тых пакуткі, якія немінуча вылілі ў выніку гэтага культу на вялікі і працавіты кітайскі народ.

Цяпер кіраўніцтва КПК спрабуе паўтарыць культ асобы Мао Цзэ-дзюна на ўвесь сусветны камуністычны рух, каб кіраўнік КПК накітаваў бога ўзвышаўся над усімі марксісцка-ленінскімі партыямі і на сваім самавольстве вырашаў усе пытанні іх палітыкі і дзейнасці. Не выйдзе гэта! Камуністычны рух ніколі не дапусціць паўтарэння асуджаных ім, чужых марксізма-ленінізму метадаў і парадкаў культуры асобы.

Сакратар Гомельскага сельскага абкома партыі І. Я. Палюкоў і іншыя таварышы гаварылі аб авантурызме кітайскіх кіраўнікоў у знешняй палітыцы. На жорсткім кроку яны гавораць аб вернасці інтарсам народа, інтарсам камунізма і ў той жа час выступаюць супраць аслаблення міжнароднай напружанасці, імкнучыся захаванне абстаноўку «халоднай вайны», чэрніць міралоўную знешнюю палітыку Савецкага Саюза і іншых брацкіх сацыялістычных краін. Так рабочыя могуць толькі тым, каму не дорагі інтарсы міру і камунізма, будучыня чалавецтва, нарэшце, лёс свайго народа.

На пленуме ЦК КП Беларусі выступілі таксама дырэктар Мінскага аўтазавода І. М. Дзёмін, сакратар ЦК ЛКСМБ Л. Г. Максімаў, старшыня Мар'іўскага сельскага аблвыканкома Г. А. Кірылін, член Ваеннага Савета БВА В. А. Грэкаў, дацэнт політэхнічнага Інстытута М. І. Марозаў. Усе яны гораха адабраўлі пастанову лютаскага Пленума ЦК КПСС, яго вывад аб тым, што карнальны інтарсы сусветнай сістэмы сацыялізма, камуністычнага руху, абароны чысціні марксісцка-ленінізма патрабуюць ідэяна выкрыцця антыленінскай паліцыі кіраўніцтва КПК, рашучага адбору іх раскольніцкім дзеяннем.

З прамовай на пленуме выступіў кандыдат у члены Прэзідыума ЦК КПСС, першы сакратар ЦК Кампартыі Беларусі К. Т. Мазаўраў. Ён гаварыў аб імпанічнай згуртаванасці беларускай партыйнай арганізацыі, які ўсіх атрадаў нашай ленынскай партыі, вакол Цэнтральнага Камітэта КПСС і яго Прэзідыума на чале з таварышам М. С. Хрушчовым, аб цвёрдай рашучасці камуністаў Беларусі і ў далейшым іці правераным ленынскім курсам — курсам XX і XXII з'ездаў КПСС, аб іх цвёрдай упеўненасці ў тым, што сусветны камуністычны рух даць рашучы адпор антымарксісцкай, неатрацісцкай паліцыі кітайскіх кіраўнікоў і іх раскольніцкім дзеяннем, даб'ецца новых поспехаў у барацьбе за вялікую справу рабочага класа, за справу міру і бяспекі народаў, за перамогу камунізма.

У рэзалюцыі, аднагалосна прынятай пленумам, гораха адабраецца пастанова лютаскага Пленума Цэнтральнага Камітэта КПСС «Аб барацьбе КПСС за згуртаванасць міжнароднага камуністычнага руху». Пленум ЦК КП Беларусі, гавораўшы ў рэзалюцыі, аднадушна адабрае і гораха падтрымлівае палітычную і практычную дзейнасць ЦК КПСС, яго Прэзідыума, Першага сакратара ЦК КПСС таварыша М. С. Хрушчова, накіраваную на пабудову камуністычнага грамадства ў нашай краіне, забеспячэнне перамогі справы міру, дэмакратыі, нацыянальнай незалежнасці і сацыялізма, на ўмацаванне згуртаванасці марксісцка-ленінскіх партыі.

Пленум ЦК КП Беларусі запэўніў ЦК КПСС, што Кампартыя Беларусі, увесь беларускі народ ішчэ цяснае згуртаваны вакол Цэнтральнага Камітэта КПСС, памножыць свае намаганні ў барацьбе за ажыццяўленне велічнай праграмы пабудовы камунізма ў нашай краіне.

ПЕРАМОЖЦЫ АГЛЯДУ ГРАМАДСКІХ БІБЛІЯТЭК

3429 бібліятэка краіны прынялі ўдзел на ўсеагульным аглядзе грамадскіх бібліятэк, які праводзіў Міністэрства культуры СССР, ЦК прафсаюзаў рабочынаў культуры і радзімых газет «Савецкая культура». Журэ падняло вынікі агляду, за актыўную прапаганду кнігі і ўзровень арганізацыі бібліятэчнага абслугоўвання населення таларовым дыпломам і бібліятэчнай кніг узнагароджана 13 грамадскіх бібліятэкаў краіны, у тым ліку Драбавіцкая грамадская бібліятэка Слонімскага раёна, 42 бібліятэкі атрымалі ганаровыя дыпломы, сярод іх восем бібліятэк нашай рэспублікі. Гэта — бібліятэкі пры домапрацоўніцтвах № 19 і 20. Мінска.

У ліку ўзнагароджаных значнамі — грамадскія бібліятэкары нашай рэспублікі В. Арлова-Ленская, М. Голубова (Мінск), В. Буткевіч (вёска Амальныцы Нясвіжскага раёна), Я. Германюч (вёска Кнубава Пінскага раёна), А. Угнюкоўская (вёска В. Чароты Пухавіцкага раёна), В. Кавалевыч (вёска Давыдаўка Віцебскага раёна), А. Лашчына (пасёлак Навельныч Наватрудскага раёна), Я. Лешчына (іпа праграмавана тэмама пасадкаў у Маскве) (вёска Драбавічы Слонімскага раёна), Д. Падзілей (Врэт).

Ганаровыя граматы, па рашэнню Ганаровага журы, атрымаюць Т. Жуцкая (Гродна), С. Навумчык (вёска Ганчары Пінскага раёна) і М. Рагоўнікова (Мінск).

Герон боев за книгу

- 28. Брацкае прывітанне працоўнай Сацыялістычнай Рэспублікі, сацыялізму! Няхай жыве вечная, дружба і супрацоўніцтва паміж савецкімі і югаслаўскімі народамі!
- 29. Брацкае прывітанне працоўнай Федэратыўнай Рэспублікі Югаславіі, якая будуюць сацыялізм! Няхай жыве вечная, непараўнальная і супрацоўніцтва паміж савецкімі і югаслаўскімі народамі!
- 30. Гарачае прывітанне вялікаму Індыйскаму народу! Няхай развіаецца і мацнее дружба і супрацоўніцтва паміж народамі Савецкага Саюза і Індыі!
- 31. Гарачае прывітанне вялікаму Інданезійскаму народу! Няхай развіаецца і мацнее дружба і супрацоўніцтва паміж народамі Савецкага Саюза і Інданезіі!
- 32. Гарачае прывітанне мужнаму народу Паўднёвага В'етнама, які вядзе вызваленчую барацьбу супраць прадажнага антынароднага рэжыму і ўзброенай інтэрвенцыі амерыканскага імперыялізму, за аб'яднанне сваёй радзімы на дэмакратычных асновах!
- 33. Гарачае прывітанне мужнаму народу Паўднёвай Карэі, які змагаецца за мірнае ўз'яднанне сваёй радзімы!
- 34. Гарачае прывітанне народам Бірмы, Цэйлона, Камбоджы, Лаоса, Непала, якія змагаюцца за мір і ўмацаванне нацыянальнай незалежнасці сваіх краін!
- 35. Гарачае прывітанне афганскаму народу! Няхай мацнеюць і развіаюцца дружалюбныя, далейшага павышэння дабрабыту народа. Змагайся за паскоранае развіццё хімічнай прамысловасці!
- 67. Работнікі хімічнай прамысловасці! Змагайся за рэзкае павелічэнне вытворчасці мінеральных угнаенняў і хімічных сродкаў аховы раслін для далейшага ўздыму сельскай гаспадаркі! Хутчэй ўводзіце ў строй і асвойваеце новыя магутнасці хімічных прадпрыемстваў!
- 68. Савецкія металургі і гарнікі! Павалівайце здабычу руды, вытворчасць чугуна, сталі, пракату, трубаў, каларовых і рэдкіх металаў!
- 69. Савецкія энергетыкі, будаўнікі і мантэжныя электрастанцыі і электрасеткі! Забеспячце апырэдвядзучыя тэмпы развіцця энергетыкі, зніжэйце кошт будаўніцтва і эксплуатацыі энергасістэм!
- 70. Работнікі машынабудавання і прыборабудавання! Настойліва змагайся за тэхнічны прагрэс і спецыялізацыю вытворчасці! Хутчэй аснашчайце народную гаспадарку найноўшымі машынамі і прыборамі!
- 102. Пяняры і школьнікі! Упорна авалодвайце ведамі, любіце і паважайце працу! Выхтуіцеся стаць актыўнымі барацьбітамі за справу Ленына, за камунізм!
- 103. Камуністы і камсамольцы! Будзьце ў авангардзе усенароднай барацьбы за пабудову камунізма ў СССР!
- 104. Слава вялікаму савецкаму народу — доблеснаму будаўніку камунізма, мужнаму змагару за мір і шчасце ўсіх людзей на зямлі!
- 105. Няхай жыве вялікае непарушнае аднанне першай і другога!
- 106. Няхай жыве Саюз Савецкіх Сацыялістычных Рэспублік!
- 107. Няхай жыве наш родны Савецкі ўрад!
- 108. Няхай жыве створаная Леныным слаўная Камуністычная партыя Савецкага Саюза!
- 109. Няхай жыве камунізм, які ўсталявае на зямлі Мір, Працу, Свабоду, Роўнасць, Брацтва і Шчасце ўсіх народаў!

ЦЭНТРАЛЬНЫ КАМІТЭТ КАМУНІСТЫЧНАЙ ПАРТЫІ САВЕЦКАГА САЮЗА

«ВЯСЁЛЫМ ПАРАВОЗАМ» — ЗЯЛЁНЫ СВЕТАФОР

Ля Палаца культуры імя Леніна ў Гомелі — вялікая афіша. Яна паведамляе пра агляд агіт-брыгад Беларускай чыгункі.

Ледзь толькі вы пераступіце парог Палаца, вас ахоплівае атмасфера агляду. Яна адчуваецца і ў строгіх тварах членаў журы, і ў мітусні ўдзельнікаў, і ў зацікаўленасці глядачоў. Зрэшты, апошняе тлумачыцца проста: глядачы — самі ўдзельнікі агляду.

Ужо першы калектыў агіт-брыгады Баранавіцкага Дома культуры чыгуначнікаў — перадаваў зладжаным ансамблем, разнастайнасцю рэпертуру. Праўда, у Баранавіцкіх артыстаў мала надзінных нумароў.

Калектыў Аршанскага чыгуначнага клуба імя Кірава «Вясёлы паравоз» існуе два гады. Летась ён даў 45 канцэртаў, а за першыя месяцы гэтага года — дзесьці. У складзе брыгады засялілі А. Сынко і М. Матросю, ударнікі камуністычнай працы. Артысты, што называюцца агітуючымі слоўмі і справамі. Праграма аршанцаў складаецца з лепшых людзей, тых, хто выказаў сябе ў якасці чыгуначніка, і зусім заканамерна — фінал яе — размова Заслонова з Кроплям — размова пра рабочую годнасць і гераізм. На жалю сатыры ў праграме аршанцаў не пашанцавала. Запомніўся толькі эпізод з чыгуначнікам, які рамантуе ў час пра-

цы валенкі цешчы, ды яшчэ адна сцэнка.

Больш цікавы быў сатырычны агляд брэсцкіх чыгуначнікаў, і зусім удалае — выступленне брыгады Гомельскага Палаца культуры чыгуначнікаў.

Апошняя выступала брыгада магільскай чыгуначнікаў. У складзе гэтай брыгады ёсць нават самадзейныя кампазітары. Праграму магільскай артысты пабудавалі вынаходліва. Яны нават здолелі выкарыстаць у сатырычных мэтах цыркавы жанр — разгаданне думак на адлегласці. Сатыра магільчан была дакладна ў цэль.

Журы прысудзіла першае месца агітбрыгадзе Гомельскага Палаца культуры чыгуначнікаў, астатнія прызначылі ў аршанцаў.

Агляд выявіў, аднак, не толькі лепшых. Вельмі слабыя праграмы прадставілі калектывы Жлобіна, Луцінча.

Ужо ў наступны пасля агляду дзень ля Палаца культуры ў Гомелі вісела афіша, якая паведамляла, што на вочы моладзі адбудзецца выступленне агітбрыгады «Зялёны светлафор».

Так, цікавай самадзейнасці на Беларускай чыгункі адкрыты зялёны светлафор. Хай жа павязуць яе ў дарогу больш «Вясёлым паравозам».

Д. ІСАКАУ.

У канцы мінулага года на Магілёўскім заводзе пад'ёмна-транспартнага абсталявання адкрыўся народны кніжны магазін. Ён зрабіў цудоўную галерэю партрэтаў наватараў вытворчасці, членаў брыгады камуністычнай працы.

На заводзе адкрылася выстаўка твораў мастацтва ўладзіміра Шалдава, маляра Дзмітрыя Мініцкага. 15 лепшых разбіроў па драму, вышы-валічыцы, мастакоў дэманструюць каля 200 твораў прыкладнога і вы-лучнага мастацтва, прысвечаных сяміму заводу, рабочым і краі, Полац-

НАТАТКІ ПРА СКУЛЬПТУРУ

Рэспубліканская мастацкая выстаўка, прысвечаная 45-годдзю БССР, закрылася. Сіхлі спрэчкі, праішло абмеркаванне. Наперадзе — новыя планы, новыя задумкі, новыя пошукі і расчараванні (без расчараванняў не абыходзіцца мастаку — такая ўжо «спецыфіка» сапраўднай творчасці...).

І вось цяпер хочацца спакійна абдумаць убачанае, узважыць да сяміна і асабліва недахопы, набі нейкай меры папярэдзін іх паўта-рэнне.

М. ШАЛДАВАУ.

ФЕСТИВАЛЬ НАРОДНЫХ ТЭАТРАЎ

Спектаклем «Выбаічайце, калі ласка» па п'есе А. Макавіча ў выкананні артыстаў Народнага тэатра мзблевай фабрыкі Маладзечна пачаўся ў Барысаве фестываль народных тэатраў і тэатральных калектываў Мінскай вобласці, прысвечаны 20-годдзю вызвалення рэспублікі ад намецка-фашысцкіх захопнікаў.

Барысаўскі народны тэатр пачаў паказваць «Свечіцы, ды не грэць» па п'есе А. Астроўскага і Н. Салаўева (рэжысёр Ф. Міхайлаў). Жыхары Слуцка прагледзілі таксама спектаклі Народнага тэатра Маладзечна і гарадскога Дома культуры.

У дні фестывалю, які працянецца да 17 мая, адбудзецца звыш дзесяці выступленняў. У канцы фестывалю намечана прасесці творчую канферэнцыю.

М. ШАЛДАВАУ.

НА КАНТРОЛІ — ДОБРЫЯ ЦЕЦІ

ПАД СТАРЫМ ДУБАМ

Хлапчукам на нашым двары мы гулялі ў Чапаева. Памятаю, кожнаму хацелася абавязкова быць легендарным чырвоным пакаводцам Цітхулі жорабі. Калацілася сэрца, калі выцягалі з дула вялізнага дуба паперні — на адной а іх значылася заветнае слова. А потым пшасцівец наклеіваў вусы, надзяваў папяху, спрытна перакроеную са староў шапкі-вуснянкі, зухавата прымацоўваў да папругі драўляную шаблю. Побач з Чапаевым становіліся яго ардынарац Пецька (таксама наш любімец!), слаўныя чырвоныя камандзіры. У банку да хлявоў прыскакалі «белыя».

І пачынаўся «бой» за справядліваю справу! У нашых гульнях Чапаеў не паміраў — даццячы сарцы не хочучы мірыцца з жорсткай праўдай жыцця. А яшчэ праз галзі ну-другую, намагаючы ў кішэці пятакі, мы гуртам беглі да кінаатра, дзе з фасад гледзеў «сапраўдны» Чапаеў! Нам хацелася яшчэ і яшчэ раз сустрэцца з любімым героем, з якім нас здружыў экран.

Даўно мы сталі дарослыя. І месца ў двары саступілі сваім сынам. І яны збіраюцца пад цыпер ужо старым дубам. І кожнаму хочацца быць касманаўтам! А потым, здаволіўшы аспіроўна складваюць і дзяўчаты аспіроўна складваюць у кучу самаробныя ракеты, скафандры і рушцы гуртам зноў-такі ў кінаатра — трэба ўдзяліць некаторыя рысы характару «набесных братоў» і іх «нябеснай сястры». Імяна ж на экране можна ўбачыць сапраўдных герояў космасу!

ДЗЕ, ЯК НЕ У КІНО...

Дзе, як не ў кіно, выхоўваецца любоў да прыгожага, гераічнага, павага да працы, да старэйшых, выпрацоўваюцца манеры, звычкі?

Калі я думаю пра ўплыў кіно на фарміраванне чалавечай натуры, я часта ўспамінаю сябра па маленства Юлію Шантаева. Ён вучыўся ў сярэдняй школе № 10 Віцебска, быў адзін з вучняў праслаўленага педагога Ганны Рыгораўны Бялу. Рана застаўшыся без маці, Коля рос ніцым, маўлівым хлопчуком. Вельмі любіў кіно і часта атрымліваў ад бацькі наганяй за «перавыдатак па маштарысе» — грошы, паднутыя на абед. Коля акуратна адносіў у касу кінаатэатраў.

Неж Мікола паглядзеў фільм «Чалавек». З таго дня вялікі лётчык стаў яго ідэалам. Праз год хлопца быў ужо курсантам авія-клуба, а вайна застала яго на баявым самалёце. Кавалер многіх ордэнаў, ваяцкі пятак Мікалай Аляксандравіч Шантаеў і сёння не здрадуе куміру свайго маленства — Чалавек назаўсёды застаўся яго любімым героем.

Недзя без хвалання глядзельніцкім у новым дакументальным фільме «Чалавечыя прамены», які дэманструецца на экраны. Старшакласнік адной з маскоўскіх школ пішучы сачыненне на тэму «Мой любімы герой кінаэкрана». Наму ж аддаць перавагу, каго называць самым любімым? Вірасць хлопчука бацьчы Паўла Карчагіна, а суседка па парце думае ў гэтыя хвіліны пра Зою Касмадзянскую. У цыніны класаў дзевяціх вобразы пакарэцель у наліны і космасу, камуністаў і камасмоўцаў, рамантычна і камасмоўцаў. Думаюць школьнікі, і нібы са-лдарызуюцца са сваімі выхаванцамі, настаўнікамі таксама адказвае

на настаўленае пытанне. І ўглядаючыся ў не адухоўлены твар, мы ведаем, які будзе адказ: ну, вядома, гераіна фільма «Сельская настаўніца»!

Я глыбока перакананы, што кожны з нас у большай або меншай ступені абавязаны «дзясцятай музе» — кінаатэатраў — многім добрым у жыцці, тым, што ёсць у нас саміх, што мы хочам бацьчы ў нашых дзясцяй.

САМЫ МОЦНЫ МАГНІТ

Паспрабуеце ў ранішнія гадзіны прабрацца да касы любога кінаатэатра Віцебска. Задача не з лёгкіх — дзясці моцным бар'ерам перагарджаюць дарогу. Чуюцца вочнічы: «Жалезна!» — такую ацанку даюць тут фільму, які да спадобы; тут жа на хадзі складваюцца вусныя рэцэнзіі на карціну, характарыстыкі артыстаў. Дзясці спрабуюць разабрацца ў вартасцях кінапрадукцыі, безапаўняцца на сартуюць фільмы на добрыя і дрэнныя. І калі сёння не існуе больш моцнага магніту, чым кінамаграф, дык ці ёсць больш актыўны і ўдзячны глядач, чым дзясці?

Улічваючы такую актыўнасць юных глядачоў і наогул велізнае значэнне кіно ў нашы дні, студыі краіны выпускаюць усё больш фільмаў для дзясцяй. Глыбокі след у сэрцах юных глядачоў пакінулі мастацкія кінастужкі «Сябра мой, Колька», «Бывайце, галубы», «Бі, барабані!», «Дзясці Паміра», «Ты не сцірае», «Наралеўства крывых людзей», кінааповесці «Вуліца касманаўтаў», «Спялая тшукка» і іншыя.

«ЖАНЧЫНЫ УСХОДУ» І МАЛЕНЬКІ ГЛЯДАЧ

Прыгавдаецца такі выпадак. Аднойчы двор Віцебскага раённага Дома культуры, звычайна ціхі і нешумлівы, напоўніўся боем барабанаў, гукамі горна. Па-святочнаму апаратуны піянеры прыйшлі стройнай калонай, каб паглядзець фільм... «Жанчыны Усходу». Тыя з нас, хто глядзеў гэтую стужку, з пачатку правам абураліся: «Які дзясці глядзельніцкі фільм «Жанчыны Усходу»? Гэта ж несапраўднае, тады дзясці! Не хваліліся, таварышчы дарослыя, немагчымага не адбылося, дзясці фільм не паказа-лі. Але работнікам кіно давядлося вясці кантататарна культаходу, доўга даказваў, што фільм не карысны, я, наадварот, шкодны для маленькага глядача.

Выпадак з «Жанчынамі Усходу» — надзвычайны, але, на шчасце, амаль унікальны. Можна з прыемнасцю назваць дзясці процілеглых прыкладаў, калі школы, піянерскія і камсамольскія арганізацыі ўмела і разумна выкары-стоўваюць кіно ў выхавальных і вучэбных мэтах. Многія сярэднія навучальныя ўстановы Віцебска і Оршы, некаторыя раённыя цэнтры часта арганізуюць калектывы-

ныя праглядны лепшых твораў эн-рана, фільмаў па кнігах рускіх класікаў, аб рэвалюцыянерах, вяд-лікіх вучоных, падарожніках, пад-наводцах. Такія праглядны не толь-кі задавальняюць эстэтычныя за-патрабаванні дзясцяй, але і памага-юць ім лепш і глыбей вывучаць школьны матэрыял. Вывучаючы творчасць М. Шалахава, старша-класнікі і педагогі з вялікай ка-расцю для сябе глядзяць маста-цкія фільмы на творах выдатнага пісьменніка. Вучні малодшых і сяр-родніх класаў з прыемнасцю зне-мяцца з гераімі твораў свайго лю-бімага Аркадыя Гайдара.

Умела выкарыстоўваць кіно для выхавання дзясцяй — ганаровая за-дача дарослых. Яе паспяхова выра-шаюць педагогі 8-й школы Віцеб-ска. Чатыры месяцы назад тут створаны клуб кінаатэатраў з ра-мантычнай назвай «Чырвоныя вет-разі» (вядома, назва навеяна аднайменным кінафільмам). Дзясці імкнучыся праікнуць не толькі ў тайны стварэння карціны. Іх вельмі цікавіць сам працэс дэманстрава-ня кінастужак. У гэтым імгні дапа-магае школе кінаатэатр «Усход» калектыву юнога, дарэчы сказаць многа робіць для прапаганды кіна-мастацтва сярод дзясцяй.

НАБЕП «НАДЗВЫЧАЙНАЙ СЯМЁРКІ»

Ламаючы перашкоды, абыходзячы парачанні глядачоў, крыты-каў, усіх тых, хто галасуе за са-праўднае кінамастацтва, нястрым-ным галопам урываецца на экраны «Надзвычайнай сямёркі». Эн-затычным каубоям на чале з кара-лём брытагаловых Крысам няма ніякай справы да «Чалавека, які сумняваецца»; не страшны ім «Дзі-кі сабака Дзінга». Набепі «сямё-ркі» адбываюцца перыядычна — узлімку і ўлетку, у любы мароз-спёку — адным словам тады, калі гатага хочучы работнікі кінасеткі.

Але якое мае дачыненне звыш-не заняцкі ваяк «сямёркі» да на-шых дзясцяй? «Сапраўды, пры чым тут дзясці? — спытае чалавек, да-сведчаны ў кінапракатных спра-вах. — Гэты фільм строга-настро-га забаронена паказваць дзясцім да шаснаціці гадоў».

Правільна, забаронена. Але па-назваюць, ды яшчэ як. Спытайце-ся ў любога хлапчука ад дзясці да пятнаціці гадоў, ці глядзеў ён фільм, і той адкажа вам: «Так!» дадасць падрабязнасці: «Першы раз не пусцілі, строгага цёця ста-ла пра дзясцярах, а другі і трэці раз прайшлі проста, добрая цёця была на кантролі. Усе хлопцы з нашай вуліцы хадзілі!».

На карціне лабывалі і мае ма-ленькія сыны, і дзясці «добра-е» цёцяў, што стаяць на кантролі, ўсе хлопцы з нашай вуліцы. Фі-нансавы план выйшаў!

У вёсцы Высокае Талачынскага раёна кінамеханік паказваў пер-шаскласнікам фільм «Тры пера-дзі» — пляжны фарс ён вылаў «за вучонымі дапаможнікам па арыфе-мыцы».

У клубе ільнозавода гэтага ж раёна вучні малодшых і сярэдніх класаў глядзельні забаронены для дзясцяй аўдыторыі фільм «Даж-дзівая нядзеля». І іншыя падоб-ныя карціны. Не важны метады, ва-жны вынік; фінансавы план выка-наны.

Кіно і дзясці, дзясці і кіно. Хіба існуе такая праблема? Так, існуе. І вырашыць яе павінны мы, даро-слыя. Дзясці нас саміх, дзясці на-шых дзясцяй, якіх мы хочам вы-хаваць дужымі, прыгожымі, сум-леннымі, багатымі розумам і шчо-дрым сэрцам.

л. студзень.

ВІЦЕБСКІЯ НАВІНЫ

ЮБИЛЕЙНАЯ ДАЦЕ ПРЫСВЯЧАЕЦЦА

Віцебскія графіні Іван Валтовіч і Юры Тышкевіч рыхтуюць серыю гравюр і эфортаў, прысвечаных вы-давецкаму гораду ад фашысцкіх захоп-нікаў.

Іван Валтовіч пакама сустрачы во-наў двух франтоў — Трэцяга Бела-рускага і Першага Прыбалтыйскага ў раёне Вешанновічаў.

Над графічнай серыяй аб гераічных партызанскіх буднях працуе Юры Тышкевіч.

Старэйшы віцебскі мастак Валяцін Канстанцінавіч Дзясці рыхтуе тэм-атычнае палатно «За гарадской ускра-інай».

ДЛЯ СЕЛЬСКІХ КІНАГЛЕДАЧОЎ

Больш 60 кінаўстановаў Глыбоцкага раёна аб'ядналіся ў 14 брыгад. Яны перайшлі на новы метады абслугова-ня насельніцтва. Новы брыгадны ме-тад дазваляе паўней выкарыстоўваць фонд мастацкіх і дакументальных фільмаў, паліпшае культуру работы.

Для абмену вопытам паміж брыга-дамі створан савет. Узначаліў яго леп-шы кінамеханік раёна, ударнік каму-ністычнай працы Мікалай Місёвіч.

Па ініцыятыве кінамеханікаў Леані-да Пухальскага, Іосіфа Драздовіча, Міхаіла Эпельмана ў калгасах «Друж-ба», «Веларусь», імя Калініна створа-ны саветы кінапрапаганды.

ГОСЦЬ ВІЦЯБЛЯН

Каля 10 тысяч наведвальнікаў па-была на выстаўцы твораў беларус-кага мастака Я. Рана, якія адкрыліся ў гарадской выставачнай зале. Дэма-нструецца каля 60 твораў жывапісу і графікі. Галоўнае месца ў экспазіцыі займаюць вядомыя карціны «Смля ў Ульянавічы» — аб юных гадах Ула-дзіміра Ільіча і «Весті з Петагаграда», якія расказвае аб першых днях Са-вецкай улады ў вёсцы.

НАВАСЕЛЛЕ

Самадзейныя артысты Віцебскага аддзялення Беларускай чыгункі вы-ступілі з канцэртаў у новым Доме культуры. У ім вялікая глядзельная зала, панорамны гуртоўны мастацка-са-мадзейнасці. Віцеблян павіншава-лі з наваселлем агітбрыгады магільска-й чыгуначнікаў.

М. СІСКЕВІЧ.

ЛІТАРАТУРА І МАСТАЦТВА

2 14 красавіка 1964 года.

З палепхам ідуць на многіх сцэнах Гродзенскага спектаклі Слонімскага народнага тэатра. Ня-даўна калектыву паказаў сваю но-вую работу — «Юнацтва бацькоў» па п'есе Б. Гарбатова. Спектакль цёпла сустраць глядачкі.

Не здымку—сцэна са спектакля «Юнацтва бацькоў». У ролях: ма-дем Абломак — пенсіонерка, ар-тыстка народнага тэатра Е. Ануф-рык (злева), Наталіа Логінава—урач, артыстка народнага тэатра А. Калугіна, Маруся — вучаніца Г. Ігнатова.

У СЕКЦЫІ ДЗІЦЯЧАЙ ЛІТАРАТУРЫ

У секцыі дзіцячай літаратуры Саюза пісьменнікаў Беларусі ад-былося абмеркаванне твораў ма-ленькіх пісьменнікаў А. Чаркаса і Э. Карпачова. Пра кнігі Анатолія Чаркаса «Белыя скарбы» і «Цы-доўны камен» зрабіў доклад Хведар Жыжэ, пра кнігі Эдуарда Карпачова «Флот на вяснінім двары», «Ветразі напаяюцца вет-рамі», «Бацькі не вярнуліся з вай-ны» — Уладзімір Мехай.

Пісьменнікі В. Хомчанка, А. Чар-нышэвіч, А. Дзюрышчын адзна-чылі, што кнігі А. Чаркаса ад-расаваны шырокім колу чыта-чоў, напісаны добрай мовай, на-поўнены павялічаным матэрыя-лам. Э. Анцявет і С. Шухкевіч падкрэслілі навізну жанру і до-бры пачатак, зроблены пісьмен-нікам у справе папулярнасці на-вуковых ведаў сярод дзясцяй.

М. Вадасоў і Ул. Жыжэна вя-лі размову аб мастацкіх вартас-цях кніг Э. Карпачова.

На пасяджэнні была заслухана таксама інфармацыя аб народе дзіцячых пісьменнікаў у Рызе.

Напісанна Даруку

Новыя кнігі...
Кожны дзень яны з'яўляюцца на прылаўках кнігарань. І кожны дзень у выдавецтвах ідзе работа над чарговымі кнігамі: адны з іх толькі яшчэ рэдагуюцца, другія — падліваюцца да друку.

Наш карэспандант звярнуўся да загадчыка рэдакцыі мастацкай літаратуры выдавецтва «Беларусь» Алесь Бажко з просьбай расказаць, якія кніжныя навінікі выйдучы ў бліжэйшы час.

— Сёлетні год, — гаворыць А. Бажко, — пачаўся для нас крыху са спазненнем: розныя прычыны затрымалі зацягванне выдання некалькіх планаў. Таму першая кніжка, памечаная 1964 годам, павялілася паўнаўна нядаўна. Праўда, цяпер можна ўжо назваць не адзін дзесятак кніг сёлетняга выдавецкага года. У прыватнасці, хочацца яшчэ раз нагадаць кніжку Максіма Луканіна «Колас расказвае пра сябе», першы зборнік вершаў маладога паэта Рамана Тармола «Асколікі і росы», кніжку апавяданняў Уладзіміра Мехова «Станцыя паблізу Тамбова», кніжку пэзіі Пімена Панчанкі «Чатыры кантыненты», аднатомнік Янкі Скрыгана «Свая апавесць», зборнік вершаў Юрыя Лакерба і Фёдора Яфімава, раманы «На парозе будучыні» Міколы Лобана і «Засценак Малінаўка» А. Чарнышэвіча, кніжку апавяданняў і нарысаў Алены Васілевіч «Я з вамі».

Шмат цікавых сустрэч чакае чытача ў бліжэйшы час. Падпісаны да друку і неўзабаве выйдучы ў свет новыя зборнікі вершаў, кнігі апавяданняў, апавесці і раманы. Да дваццацігоддзя для вывазлення Беларусі ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў запячана выданне некалькіх кніг. Дзве з іх хутка з'явіцца на паліцах кнігарань і бібліятэк: раманы Уладзіміра Карпава «Намігі крывавага берагі», які выходзіць на рускай мове ў масавай серыі, і дакументальнае апавесць Івана Новікава «Дарогі скрыжаваліся ў Мінску». Чытачы прызнаюць сустрэлі новы раманы Івана Шамякіна «Сарца на далоні», які друкаваўся ў часопісе «Полымя». Цяпер яны атрымаюць гэты твор у асобным выданні. У маі месяцы пазіту Антонію Бялевічу спадзяецца выйсці да гэтага. Свой юбілей ён сустракае кніжкай вершаў «Высокі поўдзень». Атрымаюць чытачы неўзабаве і кніжку выбраных вершаў Анатоля Вялюгіна «Адрас Любові».

Што яшчэ? У апошні час многа новых вершаў друкаваў на старонках перыядычнага друку Максім Танк. Гэтыя вершы склалі яго новую кніжку «Глыток вады», якая таксама неўзабаве выйдзе ў свет.

Некалькі гадоў у «Полымя» друкаваліся асобнымі раздзеламі «На тэрыторыі» Алесь Карпіюк. Письменнік працягвае гэтыя раздзелы, дапісаў новыя, і цяпер у нас выходзіць яго апавесць «Пушчанская адвеса».

Новую кніжку апавяданняў «Была вясна» выдае Мікола Ракітны. Аматыры падпісаных выданняў у бліжэйшы час атрымаюць дзесяты том збору твораў Якуба Коласа.

Акрамя гэтага з'явіцца ў друку зборнік апавяданняў армянскіх пісьменнікаў у перакладзе на беларускую мову.

У рэдакцыі даідачы і юнацкай літаратуры нашаму карэспанданту паведамілі:

— Хутка юныя чытачы атрымаюць кніжку апавяданняў Макара Пяслявіча «Зялёны канверт», зборнік апавяданняў пра Леніна «Чырвоны мак» Васіля Хомчанкі, апавесць Івана Сіняўскага пра Героя Савецкага Кааза Петра Курпуряева «На правым флангу», зборнік вершаў Васіля Віткі «Дударык».

Прагнуем чытаць старонкі з некаторых кніг, што неўзабаве выйдучы ў выдавецтва «Беларусь».

Вокладка і малюні мастака П. Калініна да кнігі І. Новікава «Дарогі скрыжаваліся ў Мінску».

Сяро ХАНЗАДЗЯН

БЕЛЫ БАРАНЧЫК

У садах і пясчын, далёка ад вёскі, дзядзька Навасард схіснуў над крынічкай у асенні вільнянага арахавага дрэва і, не спяшаючыся, абмываў твар, апалены гарачым сонцам.

Рантам зверху начуло голас брыгадыра:

— Навасард-апер, эй, Навасард-апер! Твой Аршак прыхаў!

— Ды няжур! — вохнуў дзядзька Навасард, кручачы выпрамку спіну ў нечаканай лёгкасці кінуў наасцяжак чалавеку, які паведаміў добрую вестку. — Прыхаў, — кажаў Мой Аршак? Калі прыхаў? Дзе ён?

— Там, у вёсцы, — брыгадыр матнуў галавой ўверх, — на свае вочы бачыў. У блакітнай машыне прыкаціў. Ты шчаслівы, Навасард-апер, такога плямешніка маеш...

Малюні мастака В. Ягорава да кнігі М. Пяслявіча «Зялёны канверт».

Анатолий ВЯЛЮГИН

Сумна пахне палым на зарослых гарбатых руінах. І кавалкі цагляна пад нагамі...
Ідзеш, як па мінах. Сарца сцюжна ляціць у прадонне успамінаў, трывогі. Дзеся літарак блішчыць, хтось у цемры шукае дарогі. Пехацінец ідзе, бесхацінец брыдзе ад вакзала ў паўночным спакоі. Ветру,

хмарам, бядзе адчынены ў доме пакой. Там усходзім выдучы праз паверхі пустыя да зорак. Каля ганку цвітуць палыны

Раніою выпадае зноў дожджык, пад нагамі не трашчыць ні адна галінка. Прыбываем на месца без пераход. Яшчэ ў часы польскага паўстання 1863 г. паабалал чыгуныкі Варшава — Мінск цару загадаў на 200 сажон высечы бор.

З лёгкай рукі цара некалькі пакаленняў сцягну не давалі гэтым месцам адрасці, секлі дружыні на сваю патрэбу. Цяпер уздоўж чыгуныкі — хвойнік; густы, калючы, упадаў у яго і — як у вяду. Па ім і дабіраемся да мэты.

З Косцем пакацім атрад на край хвойнік, кладзем свае аўтаматы, самі лезем на пуць, сядзем на рэйкі. Адгэтуть з кіламетр у адзін канец і з паўтара ў другі тырчань бункеры. Там, вядома, нас ужо бачыць, разглядаюць у бінокль. На Косці той самы мундзір чыгуначніка, на мне цывільная вопратка. Шпэць кілаграмаў толу мы акуратна завязалі ў пакуначок. Косця яго трымае і бурчачы:

— Трапіць з бункера ў тол разрыўной, сволач, — следу ад нас не застанецца! — Стрляць не павінны. Падумаюць, што рабочыя з рамонтнай брыгады...

Прыкідваюся, быццам мне ўсё роўна, і сцябаю сябе дубцом па халыве, а самога аж падмывае ад неспакою. Зыркаю на гадзіннік — хутка трынаццаць — непакуюся яшчэ больш, Азіраюся.

У балоце — абдуленыя сцягнамі іржавыя рабыны параніка, які мы пусцілі зімой. Далей — кусціні. Затым — поле. А яшчэ далей — будка з маўклівымі і

3 КНІГІ «АДРАС ЛЮБВІ»

у глыбокіх разорах. У разбітых мурах з плочы Волі кукаюцца совы...
У глукіх палыхах мы спаткаліся, горад, сурога. Папалішчэй прастор і агеньчык гарнавай карбідкі...
Вочы ясныя зор над табой пагасілі зеніты...
Як цяпушка, трамвай нас вазе да прядняга крова. Катлаваны капайі...
Зноў гудкамі дасвеціце заграе. Сонцам ззае прапалом. Скіны шыньелі...

Іржавы лом абарты над руінамі пакляя, над сівым палымом руці, хлеб І каханне не пахлі.
1945 г.

СУСТРЭЧА

Рыгор НЯХАЮ

Жалеза крышачы, гуляў басонны грым. Шуміць легендамі кудлаты лес. Успай крупуліскі Іржавы лом чыгуначных адноў жаўтапес.
Зноў прымураваі байцы гвардзейскіх рот, мясцовыя моцны хвалачы мультан, Рыпей лясны абоз. Каля падвод

ішоў хлопчук, віхрысты партызан. Зачараваны, ён г'ядзеў на шлях, слупамі пылу шлях разбегаў удал. Іскрыста на раскрыстаных грудзях свяціўся, промні ловачы, медалі.

Пад сонцам парызкі каласкі узнятых у здзіўленні брой. А можа іх кранулі зыскі зацпенных у цемрадзі настроі...

Выбойны... І цяжка пад гарой... Малы каню дапамагаў плячом. Шыракагруды, з грываю рудой, булыны конь пазначаны таўром.
Цягнуў трафейныя потны жарабок амаль паўгоме цёплае сасны. З машыны крыкнулі: — Куды, сыночку! — Взау матулі хату я з вайны, —

сваізу паванна хлопчык-партызан, і пясчылелі вочы ў салдат, нібы з сівых жарышчых палым святліста глянулі акенцы хат. 1944 г.

Я знаём з тваім вобліком. Бежачы едуць... Зірні! Там паліяцкія воблікі ці дымікі ад зенітак! Пазнаёміўся ў верасні. [Рыжак Вільня... І панны...] У сталіцах цперашніх нараскоп чамаданы. Хмарай пыл — за салдатамі, нема плачучы салдаты. Пад зялінымі штамі лезарэта пакаты. Хмара пылу ці прысакуі. Дымам пахнуць зярыяты... На сцягах нашых высокая прыговор табе ўзняты. вайна. 1941 г.

Аляксей КАРПЮК

На чыгуначцы

РАЗДЗЕЛ 3 АПОВЕСЦІ

грозным контурам землянога вёда бункера, — яго пабудавалі на месцы нядаўна. Дзесяці там невідочны кулямётчык агляў мяне на мучку станкача, трымаюцца за саўштку. Кулямётчы ў бункерах самы новыя, даюць паўтары тысячы куль у хвіліну, мы немцам відны, толькі націсні спускі! Я аж застухаў зубамі.

— Хо-оладна, чорт! — прыкідваюся.

— І мне! — хлусіць Косця. — Сыра...

— Глянь!

З хвойнічку па дарожцы выскакае салдат на веласпедзе. Мы губляемся. Салдат лёгна і бяспечна імчыць да пуці. Перад насам ён раптоўна тамуе, злазіць з веласпеду. Ужо ўзваліла машыну наверх. Вачыма пытаюся ў Косці, што рабіць, ды ў яго вачах бачу такое самае пытанне. Хавацца няма куды. Справіцца з адным пад аховай трыццаці ствалоў не цяжка. Але з бункера ўбачыць мігучую, стрымаюць кур'ерскі...

Узбраўшыся на нас, салдат рыхтуе веласпед, агіравае яго, пад'язджае. Пад расшпеленым мундзірам — вайсковы сятэр. Па жывру ехаць цяжка, лепш бы прысціся з веласпедом у руках. Я ра-

зумею салдата. Яго ахануў спартыўны азарт пераадолення перашкоды, дастае з сябе ўсе духі, абы толькі паставіць на сваймі. З грудной кішкі вымаю аловак, бланкет, гляджу на жалезны слуп з таблічкай, пачынаю перапісваць лічбы і літары. Косця адразу арыентаваўся, дытуе, Робіцца гарача.

Ужо чуюць натукулівае скрыпенне ланцуга. Мы нібы здзіўлена ўзімаем на салдата вочы. Вышыні насыпу тут раўняцца выпышні тэлеграфнага слупа, бровы вузенькая, ідзе пад гару, усю ўвагу вельаспедцы кіруе на тое, каб не зліць пад адхон, азірнуцца не можа. Салдат адчувае, што мы глядзім, і ўсмехаецца нам, прасіць прызнавання свайму выслку. Малады, рыжываценькі, з плямамі густога залацстага рабаціння на пчэцэ і шы, з ражкіма потных валасоў.

— Гайлі! — кідае.

— Гайлі! — адказвае.

— О-о, майн гот! — выхляе рудым.

З усяе сілы ловіць раўнавагу, марудна, паволь прыязджае ля нас. Праводжу вельаспедца вачыма, з вядомай уздахою, унімаю руку, каб не шчыр пот. І толькі цяпер за салдатам на павароце, дзе бункер, бачу дымок.

— Давай! — шпачу. Косця засланяе сабой мяне ад салдата, я да рэйкі прыкладваю мну. З кішкі дастаю ўзрывачель, які вымаліў у Філімончыка, уліваю ў гол, ва ўзрывачель устаўляю дубец. Цяпер паравоз дастакова крануць гэты дубец — і мена ўзарваецца. Пакунз прыкрываю гільям лісцем, травой, азіраюся. Уся маніпуляцыя заняла ў мяне паўхвіліны. Салдат ад'ехаў крокаў сорак. Немец аж прыўстае на сядле, рытычкі і натукуліва перавальваецца корпусам то на бок, то на другі, глядзіць пад гару, пакідае на жывру глыбокую васьмерку. За ім на трамы пуць выцягвае вагоны паравоз.

— Гатовал! Ходзі!

З пуці спаўзае памалу, а хочацца выскачыць са скуры і неспіе на крыллях. Апынаемца на балоце.

Э-э-э-і-і! — дае машыніст ні то нам, ні то вельаспедцы бадазры, вразрэзаны сігнал.

Спішчы, спішчы!

Зыркаю назад. З гары імчыць і расце на вачах паравоз і ўвесь блішчыць на сонцы чорным лакам. Поезд прэцца з хуткасцю васьмідзесяці кіламетраў на гадзінку!

— Не лаві вароні! — адуе Косця.

Вягу за ім у поле. Ад таго, які далёка аддалося, залезыць маё жыццё, ног не шкадую. Азарная прага пабачыць усё сваімі вачыма маіце. Чую зусім блізка грукат, спыняюся і гляджу ва ўсе вочы.

Да пуці — крокаў восемдзесят. Паравоз мну пралятае. Влітані пастым ім і дыму раптам вырастае паміж ім і тэндэрам. Паравоз адрыўваецца і як апагань, насяцаю ў бок Валі адзін. Чорны тэндэр брыкае папярэц рэек, выступае светлы жывот і чырвоныя колы. Агроністая сіла інерцыі ўвесь вугаль з тэндэра сыпанула пругкім веерам уздагон паравозу. Два першыя шэра-зялёныя пудьманы лёгка, нібы цацкі, усмонваюць на тэндэр. Яшчэ два са званом пустых металевых скрынак кладуцца папярэц пуці. Астатнія з гручкатам коціцца пад адхон.

Ух-ух-ух-ух! — натукуліва стогнуць, быццам жывыя, і ім вельмі цяжка.

Хадую ходзіць зямля. Выбух падняў высокую ў паветра нейкія шматтонныя жалязяны, перакулывае іх там некалькі разоў і гунае ў балоце, абдае мяне пырскамі гразі. Тэлефонныя драты, сарванныя

са слупоў, ляцяць са званом і шчупаннем, сцябаюць няне па халывах. Відовішча жудаснае, захапляюча!

Прытомно і бачу, што мы з Косцем з дзікай радасцю сначам, крычым, махам рукамі. З хвойнічку высіпаюць нашы партызаны і таксама выконваюць «танец Тамерлана»: Люба з Нікіцінай абнімаюцца, вішчаць, хлопцы скачучы, падкідаюць шпакі, махаюць збройю.

— У кусты-і! — першы апамітаўся Косця.

— Бягом у лес! — спахопліваюся і я, кідаюся ў бок Ліпнікаў.

Мы ў нізіне, за кустамі, з бункераў не відзім.

Дападем да старога лесу, азіраемца. Пуць ляжыць перад намі ў даліне, грэбнем выстае над хвойнікам. Зводдаль стаіць паравоз, шптахаві парай, дае трывожныя сігналы: тры кароткія, адзін доўгі, тры кароткія, адзін доўгі... Ля разбітых вагонаў на чыгуны ўжо мільціцца некалькі сонеч убожых фігуран у мышастых мундзірач. Наводжу бінокль. Там кіпціць, нібы ў разварушаным мурашніку. Салдаты і афіцеры бегаюць, махаючы рукамі, штурхаюць, дапамагаюць адны другім узабрацца на пуць, узвалаюць целы, кладуць на шпалы.

— Камандзір! — моліцца Кардаш. — Давай секанём па іх адгэтуть!

Адрыем страляніну і выдзім сябе, немцы адразу пастаруюцца блакіраваць нас у Ліпніку. Мы-то вырвемся, а бацькоў адрэжучы, калі лячэ тут!

Але занадта вялікая спануса. Што да пуці адгэтуть чатырыста метраў, ведаю змалку.

— Прыцэл воем!

Мы яшчэ не канчаем страляць, а на пуці ўжо пушта.

...Пасля полудня на былым савецкім аэрадроме прызямліліся транспартныя юнкерсы, сталі забіраць раненых і мёртвых і вывозіць у Беласток. Гэтая вестка дайшла да нас па дарозе на новае месца дыслакацыі.

Вясны забітыя даверы. Каля голай сцяны драмаў стары драўляны ложкак. «Снажу яму: помніш, Аршак, як ты снаў на гэтым ложку, а я на земляной падлозе, — думаў стары, выліваючы пасцель. — Снажу, — а вострой кубак, з якога ты еў, помніш? Глядзі, Аршак-джан, а гэты тая драўляная лыжка, што куніў я яшчэ ў старога Манаша, табе прынес. А ты расплачэся. — чаму не чаганку ўзору? Яма. Я аднёс, аддаў рамаляваць». У думках гутарчы з Аршанком, стары пайшоў да крыніцы, прынес вады, падуў у дзверы, на балконе, у пакоі, і толькі ўвай у рукі венік, як зноў над агароджай паказалася галава староі.

— Навасард, а Навасард! Ведаеш, Аршак твой з канторы да старшын пайшоў?

— Калі пайшоў?

— Перад тым прыходзім яшчэ.

— А... можа, убачыў, што мяне няма дома, вострой пайшоў адпачыць. Нічога, прыйдзе.

— Так, прыйдзе, — галава схавалася.

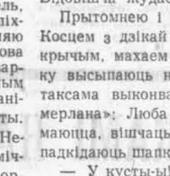
Стары наламаў сухіх галінак, склаў іх наля печкі, каб распаліць агонь для шашлыку, дастаў з-за пояса нож і падшоў быў да баранчыка, але перадумав. «Не, няхай мой Аршак прыйдзе, каля яго ног зарэжу, як і прыйдзе, каля яго ног зважуча». Зірнуў у бок драўляна-варховага дома старшын: «І чаму гэты ён не ідзе, вост-вост сцімае, інжыр, які я прынес, перакіне, кі-зіл смак страціць». І каб інжыр не сапсаваўся і нізлі не страціў смаку, ён дастаў іх з хурджыні і расклаў на падаконніку ў халоднаватым месцы. Потым папрасуў у суседзі новы чысты абрус, паслаў на стала, выпільнуў страўны палас, накруціў ім тахту і зверху расклаў падушкі.

— І чаму ён не ідзе, — пачаў турбавацца стары, — чаму пакінуў свой дом, пайшоў у дом старшын?

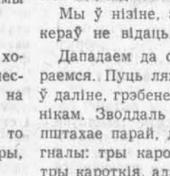
У вачах яго шптам зашчыпала, трохі задрыжалі рукі, але ён адразу ж супакоў сябе.

— Э, гэта што яні Вялікі чала-

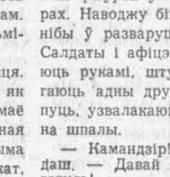
Войкладка і малюні мастакоў Е. Лосі і Г. Якубені да кнігі В. Віткі «Дударык».

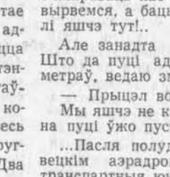
Войкладка і малюні мастакоў Е. Лосі і Г. Якубені да кнігі В. Віткі «Дударык».

Войкладка і малюні мастакоў Е. Лосі і Г. Якубені да кнігі В. Віткі «Дударык».

Войкладка і малюні мастакоў Е. Лосі і Г. Якубені да кнігі В. Віткі «Дударык».

Войкладка і малюні мастакоў Е. Лосі і Г. Якубені да кнігі В. Віткі «Дударык».

Войкладка і малюні мастакоў Е. Лосі і Г. Якубені да кнігі В. Віткі «Дударык».

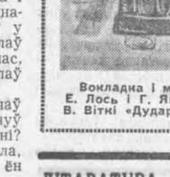
Войкладка і малюні мастакоў Е. Лосі і Г. Якубені да кнігі В. Віткі «Дударык».

Войкладка і малюні мастакоў Е. Лосі і Г. Якубені да кнігі В. Віткі «Дударык».

Войкладка і малюні мастакоў Е. Лосі і Г. Якубені да кнігі В. Віткі «Дударык».

Войкладка і малюні мастакоў Е. Лосі і Г. Якубені да кнігі В. Віткі «Дударык».

ЛІТАРАТУРА І МАСТАЦТВА

